

ПОГЛЕД КЪМ СЛОВЕНСКАТА ЕЗИКОВА ИСТОРИЯ: БЪЛГАРСКИ ПРОЧИТ

(Малаков, Милен. Словенският език от Средновековието до Просвещението.
Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 2025, 124 стр., ISBN 978-954-00-0410-5)

Лъчезар ПЕРЧЕКЛИЙСКИ

ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград
E-mail: llper@swu.bg, ORCID ID: 0000-0002-4622-9770

A LOOK AT THE HISTORY OF THE SLOVENE LANGUAGE: A BULGARIAN PERSPECTIVE

Lachezar PERCHEKLIYSKI
South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad

През пролетта на 2025 г. Университетското издателство „Неофит Рилски“ в Благоевград отпечата монографичния труд на Милен Малаков със заглавие „Словенският език от Средновековието до Просвещението“. Книгата е първото в нашето езикознание изследване на сложните и до голяма степен непознати за българския читател процеси, свързани с историческия развой на словенския език от Средновековието до същинската кодификация на нормата му през втората половина на XVI век. В труда авторът проследява континуитета между ръкописните средновековни паметници и новия книжовен език на протестантските писатели.

Още в *Увода* М. Малаков посочва, че този труд поставя началото на една поредица, която да представи в нейната цялост и последователност историята на словенския език от появата на първите писмени паметници до наши дни. Тук е посочена и *целта* на работата – да бъдат разгледани в съответния културно-исторически контекст онези писмени паметници от Средновековието до Просвещението, „които маркират някакъв значим етап по дългия и не особено равен път, довел до появата на съвременната книжовна норма“ (с. 4). Назовани са и конкретните паметници, на които авторът отделя място в своята работа. Следва *Въведение* – *ранно диалектно членение на словенския език*. Тук са разгледани най-значимите фактори за първичната диалектна диференциация на словенското езиково землище, а именно – заселването на славянски племена, които са носители на различен – западно- и южнославянски тип диалект, териториално-административното и географското разделение, историческите миграции на населението и др. Открити са седемте основни словенски наречия, обособени в разглеждания период, както и двете най-важни изоглоси, отразяващи развой на праславянската ятова гласна и гласната *o* в дълга сричка, пряко относими към избора на диалектна основа на общословенската книжовноезикова норма от XVI век.

В *Първата глава* от книгата – „Средновековие – поява на писмен език“ – Милен Малаков представя най-старите писмените паметници на старословенския книжовен език, най-ранният от които е Фрайзингенски откъси (кр. X или нач. XI век). Други ръкописи, които бележат важен етап от развитието на словенската книжнина, са Ратешкият (XIV в.), Стишкият (XV в.) и Старогорският (кр. XV в.). В описанието на паметниците авторът включва информация за откриването и датировката им, за тяхното съдържание; разглежда графиката, а също и по-важните езикови особености, които определят принадлежността на ръкописите към историята на старословенския език. Малаков публикува наборно, цялостно или частично, образци от текста на тези паметници. Сред манускриптите от този най-ранен период най-голям интерес будят (съвсем очаквано) Фрайзингенските откъси. В изложението за този паметник авторът посочва и по-важните изследователски тези, които очертават дискусията между учените от XIX век до днес.

Втората глава на книгата носи заглавието „Реформация и Контрареформация – формиране на книжовната норма“. В нея е разгледан приносът на словенските реформатори Примож Трубар, Себастиан Крел, Юрий Далматин и Адам Бохорич „за утвърждаването на родния език (...) и за оформянето на новата книжовна норма, използвана в различни сфери на

обществото“ (с. 43). Представени са протестантските автори от XVI век, чиято дейност оставя значима следа при формирането на новия книжовен език, а също и в развоя на словенската литература, култура и образование. Тук накратко са споменати също и книжовниците Юрий Юричич и Янж Швайгер – автори на християнски песни, Янж Тулшчак – издал първия словенски молитвеник, и Йероним Мегизер – създателят на първия класически лексикографски труд (четириезичен речник), представящ словенския език. Главата завършва с развоя на книжовния език след края на Реформацията в словенските земи. Много важно е обобщението, че католическите контрареформатори не се противопоставят остро на протестантската концепция за книжовна норма на народния език. Напротив, в богослужебната си практика те често използват помагалата на реформаторските автори, с което новосъздаденият книжовен език се съхранява жив и прескача в следващата историческа епоха (с. 111).

Изложението завършва с **Обобщение**, в което е синтезирано съдържанието на изследването, в края е поместена и **Библиография** със 74 заглавия на словенски, български, английски и немски език.

В своята книга авторът е успял да събере и представи информация за най-ранните писмени паметници на словенския език, а също така и да изтъкне ролята на протестантските литературни дейци за създаването и развитието на книжовната му норма. Положителна страна в работата е старанието на Малаков да включва образци от писмените паметници, в които са онагледени най-важните езикови особености на словенския език в неговото историческо развитие. Изследвания от подобен характер представляват съществен принос не само за университетските курсове по *история на българския (книжовен) език, истории на отделните славянски езици и сравнителна граматика на славянските езици*, но и за развитието на българската славистична наука в по-широк план. Те създават стабилна основа за последващи съпоставителни изследвания както с българския, така и с други славянски езици. Монографичният труд е посветен на многопластова и концептуално сложна проблематика, която предполага не само прецизно владение на емпиричната езикова материя – включително спецификата на отделните словенски диалекти и най-ранните писмени паметници – но и задълбочено разбиране на историко-културните и социолингвистичните аспекти при процеса на кодификация на словенския език. По моя преценка, Милен Малаков се е справил с тази задача с научна прецизност и висока степен на ерудираност, демонстрирайки познаване както на езика на разглежданите паметници, така и на релевантната научна литература и историческия контекст на анализирания период.